पौषे मासि शुक्लरात्रौ यत्र तत्र स्थले नरः।
पद्मायाः प्रतिमां दृष्ट्वा करोति जन्मखण्डनम्॥
सप्तजन्म भवेत्तस्य पुत्रः पौत्रो धनेश्वरः॥
उपोष्यैकादशीं स्नात्वा प्रभाते द्वादशीदिने।
दृष्ट्वा काश्यामन्नपूर्णां करोति जन्मखण्डनम्॥
दत्त्वा विष्णुपदे पिण्डं विष्णुं यत्र प्रपूजयेत्।
पितॄणां स्वात्मनश्चैव करोति जन्मखण्डनम्॥
प्रयागे स्नानं कृत्वा यत्र पितॄन् प्रतर्पयेत्।
उपोष्य नैमिषारण्ये करोति जन्मखण्डनम्॥
उपोष्य पुष्करे स्नात्वा किंवा बदरिकाश्रमे।
संपूज्य दृष्ट्वा मामेव करोति जन्मखण्डनम्॥
सिद्धां कृत्वा च बदरीं भुक्त्वा बदरिकाश्रमे।
दृष्ट्वा मत्प्रतिमां नन्द! करोति जन्मखण्डनम्॥
दोलायमानं गोविन्दं दृष्ट्वा वृन्दावने च माम्।
दृष्ट्वा संपूज्य नत्वा च करोति जन्मखण्डनम्॥
भाद्रे दृष्ट्वा च मत्स्यं मामेव मधुसूदनम्।
संपूज्य नत्वा भक्त्या च करोति जन्मखण्डनम्॥
रथस्थं जगन्नाथं यो व्रजति कलौ नरः।
संपूज्य भक्त्या नत्वा च करोति जन्मखण्डनम्॥
उत्तरायणसंक्रान्त्यां प्रयागे स्नानमाचरेत्।
संपूज्य नत्वा मामेव करोति जन्मखण्डनम्॥
कार्त्तिकीपूर्णिमायाञ्च दृष्ट्वा मत्प्रतिमां शुभाम्।
उपोष्य पूजां कृत्वा च करोति जन्मखण्डनम्॥
चन्द्रभागासमीपे च माघ्यां च मां नयेत् शनैः।
राधया सह मां दृष्ट्वा करोति जन्मनः क्षयम्॥
रामेश्वरं सेतुबन्धे आषाढीपूर्णिमादिने॥
उपोष्य दृष्ट्वा संपूज्य करोति जन्मनः क्षयम्॥
दीनगाथं दिनकरं लोलार्के चोत्तरायणे।
उपोष्य दृष्ट्वा संपूज्य करोति जन्मनः क्षयम्॥
कपिकोले सुवसने कलविङ्के सुगह्वरे।
विस्रन्दके राजकोले नन्दके पुण्यभद्रके॥
पार्वतीप्रतिमां दृष्ट्वा कार्त्तिकेयं गणेश्वरम्।
नन्दिनं शङ्करं दृष्ट्वा करोति जन्मनः क्षयम्॥
त्रिकूटे मणिभद्रे च पञ्चिमोदधिसङ्गिधौ।
समुपोष्य दधि प्राश्य मां दृष्ट्वा मुक्तिमाप्नुयात्॥"
इति ब्रह्मवैवर्त्ते श्रीकृष्णजन्मखण्डम्॥

दर्शनीयः, त्रि, (दृश्यते इति। दृश्+अनीयर्।) मनोज्ञः। इति भरतः॥ (यथा, महाभारते। ११। १५। ३०
"अङ्गुल्यग्रे दृष्टो देवो पटान्तरेण सा।
ततः स कुतूहलीभूतो दर्शनीयनखो नृपः॥")
दर्शनयोग्यः। इति शाकरत्नम्॥ (यथा, पञ्चतन्त्रे। ४। ४०।
"शूरोऽसि कृतविद्योऽसि दर्शनीयोऽसि पुत्रक!।
यस्मिन् कुले त्वमुत्पन्नो गजस्तत्र न हन्यते॥")

दर्शयामिनी, स्त्री, (दर्शस्यामावास्याया इव यामिनी रात्रिः।) तमिस्रा। अन्धकाररात्रिः। इति हेमचन्द्रः। २। ५०॥ (दर्शस्य यामिनी इति विग्रहे। अमावास्यारात्रिश्च॥)

दर्शयिता, [तृ] त्रि, (दर्शयतीति। दृश्+णिच्+"ण्वुलृचौ।" ३। १। १३३। इति तृच्।) दर्शकः। (यथा, महाभारते। ६। ३। ६१।
"प्रसादये त्वामतुलप्रभाव!
त्वं नो गतिर्दर्शयिता च धीरः॥")
प्रतीहारः। इति भरतः॥

दर्शविपत्, [द्] पुं, (दर्शे अमावास्यायां विपत् प्रणाशोऽदर्शनं यस्य।) चन्द्रः। इति हारावली। १३॥

दर्शितः, त्रि, (दृश्+णिच्+क्तः।) दर्शनं कारितः। तत्पर्य्यायः। प्रकाशितः २ आविष्कृतः ३ प्रकटितः ४। इति हेमचन्द्रः॥ (यथा, आर्य्यासप्तशत्याम्। २८६।
"दर्शितयतनोन्मुखाये भ्रूविभ्रमभाजि वलति तव नयने।
चिप्रहले हलधर इव सर्व्वं पुरमर्च्चितं सुतनु॥")

दल, क भेदे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (चुरां-परं-सकं-सेट्।) क, दालयति गात्रं बाणः। इति दुर्गादासः॥

दल, मि भेदे। इति कविकल्पद्रुमः॥ (भ्वां-परं-सकं-अकं च सेट्।) मि दलयत्यष्टौ कुलपर्व्वताः। इति सुरारिः। दालयति। भेदो विदारणम्। दलति कुठारः काष्ठम्। क्वचिद्विदीर्णीभावे विकसने चायम्। श्रीमद्भागवतादुदण्डविदलत्कोदण्डचण्डध्वनिरिति महानाटकम्। दरविदलितमल्लीवल्लिपत्रत्परागेति जयदेवः। इति दुर्गादासः॥

दलं, क्ली, (दलतीति। दल+अच्।) उत्सेधः। खण्डम्। (यथा, मनुः। ८। २६६।
"भार्य्या पुत्रश्च दासश्च शिष्यो भ्राता च सोदरः।
प्राप्तापराधास्ताड्याः स्युरुज्ज्वा वेणुदलेन वा॥")
शस्त्रीच्छदः। अपद्रव्यम्। पत्रम्। इति मेदिनी। ले, २६॥ (यथा, आर्य्यासप्तशत्याम्। ६६२।
"कृत्वा तटिनि! तरङ्गैर्मेमितस्वक्रेषु नाशये निहितः।
फलदलवल्कलरहितस्वयान्तरीचे तरुस्थक्तः॥")
घनम्। इति शब्दरत्नावली॥ तमालपत्रम्। इति राजनिर्घण्टः॥ अर्द्धम्। इति लीलावती॥ (पुं, इक्ष्वाकुकुलोत्पन्नपरिचिन्नामराजः पुत्रः। स च मरुकराजकन्यासम्भूतः। यथा, महाभारते। ३। १६२। ४४।
"अथ कस्यचित् कालस्य तस्यां कुमाराख्यस्तस्य राज्ञः सम्बभूवुः शलो दलो बलश्चेति॥")
वृत्तविशेषः। तत्पर्य्याया यथा,—
"वातपोतः पलाशः स्याद्दानपत्रश्च किंशुकः।
राजादनो ब्रह्मवृक्षो हस्तिकर्णो दलोऽपरः॥"
इति वैद्यकरत्नमालायाम्॥)

दलकोषः, पुं (दलान्येव कोषो यस्य। तस्य पुष्पेषु कोषाभावात् तथात्वम्।) कुन्दपुष्पवृक्षः इति शब्दमाला॥

दलनिर्म्मोकः, पुं, (दलति विदारयतीति दलं वल्कलम्। तदेव निर्म्मोक इवाश्य।) भूर्ज्जवृक्षः। इति शब्दमाला॥

दलनी, स्त्री, (दल्यते अनेनेति। दल+करणे ल्युट्। ङीप्।) लोष्टम्। इति शब्दरत्नावली।

डेला इति भाषा॥ (दलति विदारयतीति। दल+कर्त्तरि ल्युः ङीप् च।) भेदकर्त्तरि, त्रि। यथा,—
"सा दुर्गा भवभीतिरीतिशमनी लोकत्रयत्रायिणी
भूयाद्वः प्रतिपक्षपक्षदलनी वाञ्छाफलोल्लासिनी॥"
इति विद्वन्मोदतरङ्गिणी॥

दलपः, पुं, (दल्यते असौ दल्यते अनेन वा। दल+"उषिकुटिदलिकटिखलिभ्यः कपन्।" उणां। ३। १४३। इति कपन्।) स्वर्णम्। शस्त्रम्। इत्युणादिकोषः॥ (दलं यूथं पातीति। पा+कः। दलपतिः॥)

दलपुष्पा, स्त्री, (दलानि पत्राणीव पुष्पाण्यस्याः।) केतकी। इति राजनिर्घण्टः॥ (केतकीशब्देऽस्या विवरणं विज्ञेयम्॥)

दलसारिणी, स्त्री, (सारोऽस्त्यस्या इति। सार+इनिः। ङीप् च। दले पत्रे सारिणी।) केसुकः। इति रत्नमाला॥

दलसूचिः, पुं, (दलस्य सूचिरिव।) कण्टकम्। इति हारावली। ६१॥

दलसृक्का, स्त्री, (दलस्य सृक्का स्रावुः।) पत्रशिरा। तत्पर्य्यायः। माढ़िः २। इति हेमचन्द्रः। ४। १६०॥

दलाढ़कः, पुं, (दलेराढ़क इव।) स्वयं जातलिङ्गः। पृथ्वी। गैरिकम्। फेनः। खातकम्। नागकेशरः। महत्तरः। इति मेदिनी। के, १८२॥ कुन्दः। करिकर्णः। शिरीषः। वाला। इति हेमचन्द्रः॥

दलाढ्यः, पुं, (दलेन भेदेन आढ्यः।) पङ्कलवटः। इति त्रिकाण्डशेषः॥ दलदलि इति भाषा॥

दलामलं, क्ली, (दले अमलम्।) मदयकवृक्षः। दमनवृक्षः। इति मेदिनी। ले, १५५॥ मदनवृक्षः। इति शब्दरत्नावली॥

दलाम्लं, क्ली, (दलेषु अम्लो रसो यस्य।) चुक्रम्। इति राजनिर्घण्टः॥

दलिः, स्त्री, पुं, (दल्यते इति। दल+"सर्व्वधातुभ्य इन्।" उणां। ४। ११७। इति इन्।) लोष्टम्। इति शब्दरत्नावली॥ दला इति डेला इति च भाषा॥

दलिकं, क्ली, (दल्यते भिद्यते इति। दल+इन्+कन्। ह्रस्वायां कन्।) काष्ठम्। इति हेमचन्द्रः। ४। १८८॥

दलितं, त्रि, (दलमस्य जातम्। दल+ताराकादिलात् इतच्। प्रफुल्लम्। इति हेमचन्द्रः। ४। १६४॥ (दल+क्त।) खण्डितम्। यथा,—
दलिताञ्जनमेघपुञ्जेत्यादि क्रमदीपिका॥ (यथा च प्रबोधचन्द्रोदये। २। ३५।
"दलितकुचनखाङ्कमङ्गपालीं
रचय ममाङ्गरुचेव मीवरोष!॥"
विचिन्नम्: यथा, आर्य्यासप्तशत्याम्। ३०५।
"दलिते पलालपुञ्जे दृषभं परिभ्रमन्तं शङ्कमती
दृष्टिः।")